

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de științe socio-umane

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

**CĂUTĂRI IDENTITARE ALE
VOCILOR FEMININE DIN MAGREBUL
CONTEMPORAN**

Doctorand,

Daniela Pîrlog (Chipirliu)

Conducător științific,

Prof. univ. dr. habil. CARMEN ANDREI

Seria U4: Filologie-Franceză Nr.3

**Galați
2023**

IOSUD - UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de științe socio-umane

REZUMAT

TEZĂ DE DOCTORAT

**Căutări identitare ale vocilor feminine din Magrebul
contemporan**

Doctorand,

Daniela Pîrlog (Chipirliu)

Președinte,

Prof. univ. dr. **Eugenia-Simona ANTOFI**
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Conducător științific,

Prof. univ. dr. habil. **Carmen ANDREI**
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Referenți științifici,

Prof. univ. dr. **Elena-Brândușa STEICIUC**
Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Prof. univ. dr. **Cristiana- Nicola TEODORESCU**
Universitatea din Craiova

Conf. univ. dr. **Virgil BORCAN**
Universitatea Transilvania din Brașov

Seria U4: Filologie-Franceză Nr.3

**Galați
2023**

Seriile tezelor de doctorat susținute public în UDJG începând cu 1 octombrie 2013 sunt:

Domeniul fundamental ȘTIINȚE INGINEREȘTI

- Seria I 1: **Biotehnologii**
Seria I 2: **Calculatoare și tehnologia informației**
Seria I 3: **Inginerie electrică**
Seria I 4: **Inginerie industrială**
Seria I 5: **Ingineria materialelor**
Seria I 6: **Inginerie mecanică**
Seria I 7: **Ingineria produselor alimentare**
Seria I 8: **Ingineria sistemelor**
Seria I 9: **Inginerie și management în agricultură și dezvoltare rurală**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE SOCIALE

- Seria E 1: **Economie**
Seria E 2: **Management**
Seria E 3: **Marketing**
Seria SSEF: **Știința sportului și educației fizice**
Seria SJ: **Drept**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE UMANISTE

- Seria U 1: **Filologie- Engleză**
Seria U 2: **Filologie- Română**
Seria U 3: **Istorie**
Seria U 4: **Filologie - Franceză**

Domeniul fundamental MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE NATURII

- Seria C: **Chimie**

Domeniul fundamental ȘTIINȚE BIOMEDICALE

- Seria M: **Medicină**
Seria F: **Farmacie**

Cuprins

Cuprins	5
Listă de abrevieri	9
Rezumat	10
Abstract	12
Introducere	14
Prezentarea scriitoarelor	18
Assia Djebar (născută la 30 iunie 1936, la Cherchell, în Algeria - decedată la 6 februarie 2015, la Paris, în Franța)	18
Nina Bouraoui (născută la 31 iulie 1967, la Rennes, în Franța)	20
Fawzia Zouari (născută la 10 septembrie 1955, la Dahmani, în Tunisia)	22
Leïla Slimani (născută la 3 octombrie 1981, la Rabat, în Maroc)	23
CAPITOLUL I.	25
Context istoric	25
I.1 Definiția identității feminine	26
I.2 Identitate feminină în vreme de război. Rolul memoriei colective	30
I.3 Identitate feminină post-Independență. Către o nouă ordine socială	32
Concluzii parțiale	35
CAPITOLUL al II-lea.	36
Femeia magrebină în secolul al XX-lea	36

II.1 Devenirea femeii magrebine contemporane _____	37
II.2. Femeia magrebină în secolul al XXI-lea _____	40
Concluzii parțiale _____	46
CHAPITRE III _____	47
Destrămarea vălului : a povesti exilul _____	47
III.1 Prima etapă _____	48
III.2 A doua etapă _____	66
III.2.1 Alienarea _____	67
III.2.2 Reziliența _____	76
Concluzii parțiale _____	83
CAPITOLUL al IV-lea _____	84
Personaje feminine în căutarea identității _____	84
IV.1 Imaginea războinicei în <i>Iubirea, fantasia</i> de Assia Djebar _____	85
IV.1.1 Cea care luptă _____	86
IV.1.2. Antigona femeilor _____	94
IV.2 Desființarea prejudecăților: înfruntarea propriilor fantasme. Devenirea unei asatine _____	99
Louise- copil _____	100
Louise- soție și mamă _____	101
Femeia : mamă sau ființă umană _____	102
Dinamica unui cuplu _____	103

Louise- viața profesională	104
Louise, dădacă- Louise, asasină. Pistă de indicii	105
IV.3 Revelații ale Sinelui feminin	107
IV.3.1 Descoperirea Sinelui în raport cu arhetipul matern	108
IV.3.2 Arhetipul Sinelui și importanța sa socială	119
IV.4 Redefinirea normei identitare în opera Ninei Bouraoui	123
IV.5 Medierea identității feminine	131
De-a lungul titlului	133
Dialectul arab	134
Limba- mașteră	134
Spațiul	135
Curtea	136
Hammam-ul	136
Vestimentația	137
Opozițiile	139
Figurile de stil	139
Pronumele	140
Exclamațiile	141
Artele vizuale	142
Concluzii parțiale	143

IV.6 În umbra vălului. Studiu cultural al vestimentației feminine din Magreb_	144
Costumul tradițional în viața femeii	146
Tânăra	146
Mireasa	148
Soția. Mama	151
Vârstnica. Doliul	154
Concluzii parțiale	157
CAPITOLUL al V-lea.	158
A scrie la feminin. Bilanț	158
V.1 Assia Djebar	159
V.2 Nina Bouraoui	167
V.3 Leïla Slimani	174
V.4 Fawzia Zouari	178
Concluzii parțiale	182
Concluzii	183
Bibliografie	187
Corpus	187
Extra-corpus	187
Studii critice	188
Webografie	192

Biografeme esențiale	201
Interviu cu scriitoarea Nina Bouraoui	201
Adaptări	204
<i>Ostatici</i> de Nina Bouraoui- punere în scenă de Richard Brunel	204
Adaptare cinematografică a romanului <i>Cântec lin</i>	206
Adaptarea romanului <i>Cântec lin</i> în piesa de teatru cu același titlu de către scenarista Pauline Bayle	206
Assia Djebar în timpul filmărilor pentru <i>Cântul femeilor din Muntele Chenoua</i>	207
Scenă din filmul <i>Zerda sau cântecele uitării</i> de Assia Djebar	207

Căutări identitare ale vocilor feminine din Magrebul contemporan

Cuvinte- cheie : identitate feminină, exil, scriitură, Assia Djebar, Nina Bouraoui, Leïla Slimani, Fawzia Zouari, alienare, alteritate, hibriditate, reziliență, Magreb, colonizare.

Sinopsis al părților principale ale tezei

Teza noastră este structurată în cinci capitole.

Prima parte, **Contextul istoric**, reprezintă atât o încadrare a figurii literare feminine în cursul evenimentelor istorice, pentru o mai bună înțelegere a subiectului de studiu și a motivelor de revoltă a scriitoarelor, cât și o definiție a termenilor și conceptelor teoretice care stau la baza cercetării noastre, servindu-ne drept instrumente metodologice.

Al doilea capitol, **Femeia magrebină în secolul al XX-lea**, se concentrează pe imaginea femeii și evoluția sa de-a lungul anilor, sub influența conjuncturilor istorice. De asemenea, studiul devine și o incursiune în universul literar al autoarelor, necesară pentru claritatea portretelor feminine ce urmează a fi discutate.

A treia parte, **Destrămarea vălului : a povesti exilul**, cuprinde o analiză profundă a exilului și efectelor sale asupra personajelor, a transformărilor suferite și a etapelor de metamorfoză identitară.

Al patrulea capitol, **Personaje feminine în căutarea identității**, vizează o observare minuțioasă a particularităților identitare ale imaginii feminine în operele alese spre studiu.

Ultima parte, *A scrie la feminin. Bilanț*, subliniază importanța și rolul scrisului în căutarea identitară a femeilor.

Cercetarea noastră se încheie prin interviul acordat de scriitoarea Nina Bouraoui, care a acceptat să răspundă întrebărilor noastre, și printr-o serie de imagini reprezentative ale adaptărilor operelor studiate la teatru și film.

Rezumat

Cultura franceză reprezintă o parte definitorie a civilizației mondiale. Ea a oferit lumii scriitori și opere cu rol primordial în creșterea generațiilor următoare, zdruncinând, de-a dreptul, viziuni, percepții și valori. Prin intermediul dialogului sau prin forța sabiei, ea s-a impus și a cucerit teritorii, îmbogățind fondul cultural universal, deși uneori, în detrimentul celui autohton. Limba franceză reprezintă o astfel de legătură, așezată ca punte între România și Magreb, între francofilia/francofonia românilor și dura colonizare a țărilor nord-africane. Astfel, am găsit necesară o cercetare asupra literaturii magrebine francofone în universul cultural românesc, concentrată, mai ales, pe identitatea feminină francofonă din această zonă.

Obiectivul tezei noastre este de a realiza un studiu socio-cultural al identității feminine magrebine din punct de vedere literar, sub titlul *Căutări identitare ale vocilor feminine din Magrebul contemporan* în operele Assiei Djebar, Ninei Bouraoui, Leïlei Slimani și Fawziei Zouari. Tematica și alegerea corpusului sunt justificate printr-o penurie relativă a acestui tip de studii în spațiul francofon est-european, în această formulă : opera celor patru scriitoare reunită într-o analiză comună, un studiu cultural și de gen.

Lucrarea noastră dorește să aducă un suflu nou prin faptul că, în prezent, există numeroase teze care vizează opera autoarelor, însă de tipul monografiilor.

Daniela Pîrlog (Chipirliu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

Scopul analizei noastre este cumularea celor patru în aceeași nișă și urmărirea unui fir roșu care leagă creațiile literare în diversitatea lor. Până în acest moment, nu am descoperit un astfel de studiu și vom încerca să demonstrăm că vocile feminine și discursul lor au existat dintotdeauna, însă a fost necesar un obiect mediator care să le servească drept canal de comunicare : *scrisul*. Dorim să arătăm că, dincolo de imaginea imuabilă a colonizatului, a sălbaticului, dincolo de imaginea binefăcătoare a colonizatorului, există indivizi cu o cultură proprie, cu mentalități și istorii individuale.

În zilele noastre, lucrurile sunt într-o continuă schimbare ; suntem în plin proces de hibridizare culturală început în urmă cu mai bine de o sută de ani. Prin intermediul literaturii, oamenii, mai ales femeile intelectuale, încep să vorbească, îndrăznesc, își mărturisesc necazurile, greul istoric, al discriminării, denunță cu voce tare abuzul patriarhatului care transformă femeile în invalizi sociali. Un alt element original al tezei e reprezentat de abordarea conceptului de exil în etape de metamorfoză ale personajelor feminine : etapa șocului și cea a alienării sau a rezilienței. Studiem, astfel, imaginea feminină sub influența exilului și a efectelor sale mutilante sau salvatoare pentru fiecare protagonistă.

Pentru o mai bună ilustrare și evidențiere ale acestei percepții, am ales patru scriitoare reprezentative pentru vocile feminine ale țărilor magrebine: Assia Djebar et Nina Bouraoui (pentru Algeria), Fawzia Zouari (pentru Tunisia) și Leïla Slimani (pentru Maroc). Faptul că autoarele au vârste diferite ne permite să acoperim o arie largă din contemporaneitatea noastră. Universul livresc al Assiei Djebar și al Fawziei Zouari se întinde între anii 1930- 2022, în vreme ce Leïla Slimani și Nina Bouraoui rămân în cotidian, în contemporanul imediat, raportându-și creațiile literare la femeia de la finalul secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea (1991-2022).

Daniela Pîrlog (Chipirliu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

Personajele Assiei Djebar se reunesc într-o tablou de plenitudine, al femeii totale care vorbește în numele celor care nu au avut această șansă din cauza războiului, a colonizatorului, a terorii instalate în cursul atâtor ani de tăcere și de uși închise. Nina Bouraoui folosește scrisul pentru a-și exorciza dubiile, fantezmele și fricile, imaginile false de Sine, care bântuie personajul până la vârsta adultă, pentru a elibera Eul de sub presiunea metisajului, al interstițiului căruia nu îi aparține, în care refuză să rămână blocată, căci personajele sale unesc, nu separă, culturile. Prin operele sale, autoarea îndrăznește să dea nume experiențelor, să aleagă căi și să vorbească despre procesul la care sunt supuse personajele sale în drumul spre o descoperire identitară autentică.

Acest echilibru interior, al toleranței și al păcii cu trecutul, se întâlnește și în opera Fawziei Zouari. Ea aduce la suprafață sentimente contradictorii, evenimente și povești care tulbură prezentul, însă care sunt indispensabile pentru devenirea personajelor. Imagini ale femeii independente, puternice, creațiile Fawziei Zouari se concentrează pe femeie în toată vulnerabilitatea ei; ea oferă sunet acolo unde acesta lipsește pentru a da glas unor istorii de doliu, de pierdere, de împăcare și recunoștință.

Leila Slimani întoarce privirea cititorului către zone mai puțin explorate: cum ar fi alienarea identitară. Ea pune în scenă subiecte tabu care îndeamnă la astuparea urechilor și care sfidează pudicii. Cu un curaj remarcabil de a dezvălui personaje marginale, ale periferiei sociale, cum ar fi asasina, nimfomana, ea atinge o temă mult mai sensibilă, cea a exilului. Subiect comun celor patru scriitoare, exilul reprezintă un univers alternativ, complex și complicat care produce metamorfoze identitare personajelor.

Metoda adoptată pentru cercetare e cea a studiului, a analizei și a comentariului sistematic a operelor selectate, lectura conform grilelor istorice și sociale. Urmează identificarea și analiza personajului feminin ca reflexie sau produs

al unui mediu social și a influențelor acestuia, ca și lupta de afirmare a Eului în fața Celuilalt. Pentru a reuși să identificăm esențialul acestui tip de literatură, să o înțelegem în toate nuanțele, se impune cunoașterea surselor istorice. De asemenea, e necesară și o detaliere a terminologiei, diacronic și sincron, și a cuvintelor-cheie cum ar fi *identitate*, *alteritate*, *alienare*, *hibriditate*, *Eul*, *Celălalt*.

În demersul nostru, ne sprijinim analiza pe studiile criticilor contemporani sau ai secolului trecut asupra operelor alese: Mildred Mortimer, Irène Ivantcheva-Merjanska, Emmanuel Levinas, Boris Cyrulnik, Paul Ricœur, Philippe Lejeune, Edward W. Saïd, Charles Bonn. Acești specialiști reprezintă doar o parte din cei ai căror studii ne-au ghidat în cursul cercetării și care însumează filosofi, critici literari, neuropsihiatri, antropologi, în scopul realizării unei panorame a condiției personajului feminin în literatura magrebină de expresie franceză.

Titlul cercetării, *Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan*, oferă o perspectivă țintită a drumului urmărit prin acest studiu: concentrarea asupra personajelor feminine în operele semnate de scriitoare magrebine francofone, urmărind dezvoltarea acestora sub influența zdrobitoare a societății.

Traseul nostru începe cu o primă parte, contextul istoric în care plasăm imaginea feminină musulmană, în mijlocul conflictelor militare, al războaielor care separă, ucid și mutilează popoarele pentru totdeauna. Prin această cufundare în istorie, suntem capabili să înțelegem înclinarea scriitoarelor către istorie și către memoria și identitatea colective. Acest capitol este împărțit în trei subcapitole, din care primul aduce lumină în ceea ce privește termenii-cheie: *identitate*, *alteritate*, *alienare*, *hibriditate*, cu bază punctuală pe studiile lui Pierre Bourdieu, Sigmund Freud, Claude Dubar, Jean-Claude Kaufmann, Paul Ricœur, etc.

Al doilea capitol aprofundează studiul asupra condiției femeii musulmane, cu precădere asupra personajului feminin djebarian, atingând teme ca metisajul,

Daniela Pîrlog (Chipirliu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

homosexualitatea, invizibilitatea femeii și alienarea acesteia de-a lungul secolului al XX-lea. Cursul evoluției se schimbă în secolul următor, Leïla Slimani atacând subiecte cum ar fi nedreptatea politică, in justiția asupra femeii, care capătă proporții imense în prezent.

Al treilea capitol discută în amănunt exilul ca element necesar unei epifanii identitare. Am încercat descrierea exilului ca un purgatoriu pentru personajele feminine, secționând capitolul conform etapelor parcurse: șoc și alienare/ reziliență, discutate cu ajutorul unor studii cum ar fi cele semnate de Edward W. Saïd, Ousmane Bakary Bâ sau Judith Butler.

Al patrulea capitol se dorește o oglindire a identității feminine prin prisma limbajului nonverbal (vestimentație, obiectele înconjurătoare, relații și interacțiunea socială). Împărțită în șase subcapitole, această parte a tezei are ca obiectiv accentuarea eclectismului și a complexității identitare ale personajelor.

Ultimul capitol este dedicat fiecărei scriitoare și urmărește evidențierea motivelor care stau în spatele alegerii scrisului ca formă de comunicare. În această parte a analizei, accentuăm atât importanța scrisului pentru fiecare autoare, cât și crearea unei viziuni generale asupra identității feminine.

Cercetarea noastră are drept final concluziile, interviul acordat de scriitoarea Nina Bouraoui și o serie de anexe esențiale în traseul descoperirii identitare atât a personajelor feminine, cât și a autoarelor.

Bibliografie

Corpus

- Bouraoui, Nina, *Garçon manqué*, Paris, Éditions Stock, 2000.
- Bouraoui, Nina, *Poing mort*, Paris, Éditions Gallimard, 1992.
- Bouraoui, Nina, *Tous les hommes désirent naturellement savoir*, Paris, Éditions Stock, 2020.
- Djebar, Assia, *Ces voix qui m'assiègent. En marge de ma francophonie*, Montréal, Éditions Presses Universitaires de Montréal, 1999.
- Djebar, Assia, *Femmes d'Alger dans leur appartement*, Paris, Éditions des Femmes, 1980.
- Djebar, Assia, *L'Amour, la fantasia*, Paris, Éditions Albin Michel, 1985.
- Djebar, Assia, *Ombre sultane*, Paris, Éditions Albin Michel, 2006.
- Slimani, Leïla, *Chanson douce*, Paris, Éditions Gallimard, 2016.
- Slimani, Leïla, *Dans le jardin de l'ogre*, Paris, Éditions Gallimard, 2014.
- Slimani, Leïla, *Le Pays des autres (tome I. La Guerre, la guerre, la guerre)*, Paris, Éditions Gallimard, 2020
- Slimani, Leïla, *Sexe et mensonges. La vie sexuelle au Maroc*, Paris, Les Arènes, 2017.
- Zouari, Fawzia, *Le corps de ma mère*, Paris, Éditions Gallimard, 2016.
- Zouari, Fawzia, *Par le fil je t'ai cousue*, Paris, Éditions Plon, 2022.

Extra-corpus

- Bouraoui, Nina, *L'âge blessé*, Paris, Éditions Fayard, 1998.
- Bouraoui, Nina, *La vie heureuse*, Paris, Éditions Stock, 2002.
- Bouraoui, Nina, *Le Bal des murènes*, Paris, Éditions Fayard, 1996.
- Bouraoui, Nina, *Le jour du séisme*, Paris, Éditions Stock, 1999.
- Bouraoui, Nina, *Otages*, Paris, Éditions Jean-Claude Lattès, 2020.
- Bouraoui, Nina, *Poupée Bella*, Paris, Éditions Stock, 2004.
- Djébar, Assia, *Les nuits de Strasbourg*, Paris, Éditions Actes Sud, 1997.
- Slimani, Leïla, *Le Pays des autres (tome II. Regardez-les danser)*, Paris, Éditions Gallimard, 2022
- Slimani, Leïla, *Paroles d'honneur*, Paris, Éditions des Arènes, 2017.
- Zouari, Fawzia, *Pour en finir avec Shahrzad*, Tunis, Éditions Cérès, 1996.

Studii critice

- Ameer, Souad, *Écriture féminine : Images et portraits croisés de femmes*, thèse de doctorat, Université Paris- Est, 2013.
- Andrei, Carmen et Chipirlîu, Daniela, « Littérature maghrébine et révélations du Soi féminin » in *Mélanges francophones*, Fascicule XXIII, vol. XV, n° 18/2020, Galați, Galati University Press, pp. 197-206.
- Atamaca, Hasan, « Être une femme libre et battre pour la liberté en Algérie dans *L'Amour, la fantasia* », in : *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, vol. 11/12, automne 2016, pp. 605-616.
- Barbichon, Guy, « Migration et conscience d'identité régionale. L'ailleurs, l'autre et le soi », in : *Cahiers Internationaux de Sociologie*, nouvelle série, vol.75/ 1983, (Juillet-Décembre), Éditions Presses Universitaires de France, pp. 321-342.
- Bonn, Charles, *Roman maghrébin, émigration et exil de la parole*, in *Annuaire de l'Afrique du Nord*, Centre national de la recherche scientifique, Institut de recherches et d'études sur le monde arabe et musulman (IREMAM), Paris, Éd. du CNRS, 1987.
- Bouhayat, Souad, *Transgressions : corps féminin, langue d'adoption et légimitation dans la littérature maghrébine*, mémoire de maîtrise, Université South Florida, 2017, disponible sur : <https://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=7879&context=etd> (consulté le 5 septembre 2020).
- Bourdieu, Pierre, « L'identité et la représentation [Éléments pour une réflexion critique sur l'idée de région] », in *Actes de la recherche en*

Daniela Pîrlog (Chipirliu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

sciences sociales. Vol. 35/ 1980, disponible sur le site http://www.persee.fr/doc/arss_0335-5322_1980_num_35_1_2100, consulté le 25/09/2019.

- Brahim, Denise, *Maghrébines*, Paris, Éd. L'Harmattan, 1995.
- Centre National de Recherche en Anthropologie Sociale et Culturelle d'Oran, Collection *Actes du colloque international « Écriture féminine : réception, discours et représentations »*, Oran, Éditions CRASC, 2010.
- Chipirliu, Daniela, « De la médiation identitaire : l'intime discursif chez Assia Djebar » in Françoise Albertini et Alexandre Eyries (s.l.d.), *Poétique (s) de la communication*, Paris, Éditions L'Harmattan, 2020, pp. 127-142.
- Chipirliu, Daniela, « À l'ombre du voile. Étude culturelle du vêtement féminin maghrébin » in *Mélanges francophones*, Fascicule XXIII, vol. XIV, n° 17/2019, pp. 20-35.
- Chipirliu, Daniela, « Identité féminine au Maghreb contemporain » in Diana-Adriana Lefter et Ștefan Găitănar (s.l.d.), *Studii de literatură, lingvistică și didactică*, Éd. Universității din Pitești, 2020, pp. 19-31.
- Chipirliu, Daniela, « L'histoire au féminin : image de la guerrière dans *L'Amour, la fantasia* d'Assia Djebar » in Simona Jișa, Sergiu Mișcoiu, Modibo Diarra (s.l.d.) *Raconter les politiques conflictuelles en Afrique*, Paris, Éd. du Cerf, Collection « Patrimoines », 2021, pp. 271-287.
- *Code de la famille*, publié par la République Algérienne Démocratique Populaire, Secrétariat Général du Gouvernement, Alger, 2007.
- Cyrulnik, Boris, *Un merveilleux malheur*, Paris, Éditions Odile Jacob, 2002.
- De Toro, Alfonso, « La pensée hybride, culture des diasporas et culture planétaire. Le Maghreb (Abdelkebir Khatibi -Assia Djebar) », in Charles Bonn (s.l.d.), *Le Maghreb writes back. Figures de l'hybridité dans la*

culture et la littérature maghrébines, Hildesheim, Zürich/New York. Éd. Georg Olms Verlag, 2009.

- Deângeli, Maria Angélica, « Assia Djebar : dire le(s) lieu(x) de l'entre-les-langues en français », in Carla Calargé et Michèle Vialet (s.l.d.), *Cincinnati Romance Review, Assia Djebar : écrivaine entre deux rives*, éditeurs, vol. 31/2011, Éd. Université de Cincinnati, pp. 20-34.
- Dufief, Pierre-Jean, *Les Écritures de l'intime de 1800 à 1914*, Bréal, Éd. CPI Firmin Didot, 2018.
- Fenniche-Fakhfakh, Amel, *Fawzia Zouari. L'écriture de l'exil*, Paris, Éd. L'Harmattan, 2010.
- Foucault, Michel, *Histoire de la sexualité, tome 1 - La volonté de savoir*, Paris, Éd. Gallimard, 1976.
- Francis W., Cécilia, « Du sujet nomade à une rhétorique de la mémoire, du corps et de l'autoreprésentation dans *Les Nuits de Strasbourg* » in Lise Gauvin, Romuald Fonkua et Florian Alix, (s.l.d.), *Penser le roman francophone*, sous la direction de Montréal, Éd. Les Presses Universitaires de Montréal, 2020.
- Gafaïti, Hafid, *La diasporisation de la littérature postcoloniale*, Paris, Éd. L'Harmattan, 2005.
- Ghițescu, Serenela, *Nancy Huston et Nina Bouraoui*, Cluj-Napoca, Éd. Presa Universitară Clujeană, 2013.
- Glissant, Édouard, *Poétique de la Relation*, Paris, Éd. Gallimard, 1990.
- Hillauer, Rebecca, *Encyclopedia of Arab Women Filmmakers*, New York, Éd. The American University in Cairo Press, 2005.
- Hubier, Sébastien, *Littératures intimes. Les expressions du moi, de l'autobiographie à l'autofiction*, Paris, Éd. Armand Colin, 2003.

Daniela Pîrllog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- Husung, Kirsten, *Hybridité et genre chez Assia Djebar et Nina Bouraoui*, Paris, Éd. L'Harmattan, 2014.
- Ivantcheva-Merjanska, Irène, *Écrire dans la langue de l'autre. Assia Djebar et Julia Kristeva*, Paris, Éd. L'Harmattan, 2015.
- Jackson, Michael, « Prisoners of isolation : solitary confinement in Canada », in Zinger, Ivan et Wichmann, Cherami (s.l.d.), *Les répercussions psychologiques d'une période de 60 jours en isolement préventif*, Toronto, University of Toronto Press, 1983, Direction de la recherche, Service correctionnel du Canada, mars 1999.
- Jouve, Vincent, *L'effet-personnage dans le roman*, Paris, Éd. Presses Universitaires de France, 1992.
- Jung, Carl Gustav, *În lumea arhetipurilor* (trad. Vasile Dem. Zamfirescu), București, Éd. Jurnalul Literar, 1994.
- Lejeune, Philippe, *Le pacte autobiographique*, Paris, Éd. du Seuil, 1996.
- Levinas, Émanuel, *Altérité et transcendance*, Paris, Éd. Fata Morgana, 1995.
- Prada, Georgeta, *Paradigmes identitaires de l'écrivain migrant dans la littérature franco-canadienne contemporaine*, thèse de doctorat, Université « Dunărea de Jos », Galați, 2020.
- Ricœur, Paul, *La mémoire, l'histoire, l'oubli*, Paris, Éd. du Seuil, 2000.
- Ricœur, Paul, *Soi-même comme un autre*, Paris, Éd. du Seuil, 1990.
- Riéra, Brigitte, *Féminité et Expression de soi*, Paris, Éd. Le Manuscrit, 2008.
- Ringrose, Priscilla, « Assia Djebar In Dialogue with Feminisms », in Kathleen Gyssels et Christa Stevens (s.l.d.), coll. *Franco-polyphonies 3*, dirigée par, New York, Éditions Rodopi B.V., 2006.
- Saïd, Edward W., *Culture and imperialism*, New York, Éd. Knopf, 1993.

Daniela Pîrlog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- Saïd, Edward W., *Culture et impérialisme*, Paris, Éd. Fayard, 2000.
- Saïd, Edward W., *L'orientalisme. L'Orient créé par l'Occident*, Paris, Éd. du Seuil, 2005.
- Saïd, Edward W., *Orientalism*, New York, Éd. Random House, 1979.
- Saïd, Edward W., *Réflexions sur l'exil et autres essais*, Paris, Éd. Actes du Sud, 2008.
- Sebbar, Leïla et Huston, Nancy, *Lettres parisiennes, Autopsie de l'exil*, Éd. Barrault, 1986.
- Spencer, Robert, *Cosmopolitan Criticism and Postcolonial Literature*, Londres, Éd. Palgrave Macmillan, 2011.

Webografie

- « Leïla Slimani en tournée pour son nouveau roman ‘Regardez-nous danser’ disponible sur <https://if-maroc.org/evenements/leila-slimani-en-tournee-pour-son-nouveau-roman-regardez-nous-danser/>, consulté le 14 septembre 2022.
- Adaptation au théâtre du roman *Chanson douce* dans la pièce *Une chanson douce* par la metteuse en scène Pauline Bayle, <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/la-grande-table-culture/leila-slimani-dans-une-adaptation-au-theatre-il-y-a-quelque-chose-de-l-ordre-du-deuil-5554442>, consulté le 15 juillet 2023.
- Adaptation cinématographique du roman *Chanson douce*, <https://www.unifrance.org/film/45670/chanson-douce>, consulté le 20 juillet 2023.
- Anissa Talahite- Moodley, « Introduction » in Anissa Talahite- Moodley (s.l.d.), *Problématiques identitaires et discours de l'exil dans les littératures francophones*, Ottawa, Éditions Les Presses de l'Université d'Ottawa, 2007, pp. 1-10, disponible sur <https://storage.googleapis.com/cantookhub-media-enqc/c0/c01ddeb76254a46f7bd5dd1c28f93773b2d3c1.pdf>, consulté le 3 novembre 2022.
- Assia Djebar lors du tournage du film *La Noubia des femmes du Mont Chenoua*, <https://arcs.hypotheses.org/280/tournage-noubia>, consulté le 7 juillet 2023.

Daniela Pîrlog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- Badreddine, Loucif, « La météorologie du sensible chez Nina Bouraoui » in *Carnets*, deuxième série, n° 7/2016, disponible sur <http://journals.openedition.org/carnets/928>, consulté le 20 avril 2019.
- Bhabha, Homi, Rutherford, Jonathan, « Le tiers-espace » in *Multitudes*, n° 6, 2006/3, p. 99, disponible sur <https://www.cairn.info/revue-multitudes-2006-3-page-95.htm&wt.src=pdf>, consulté le 24 septembre 2019.
- Bookanista, *We are all monsters: interview with Leïla Slimani, author of Adèle and Lullaby*, publié le 18 février 2019, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=oqkfYoutVbA>, consulté le 9 juillet 2023.
- Bouchard, Catherine, *Discours sociaux et aliénation dans trois romans de Giséle Pineau*, mémoire de dissertation, Montréal, 2004, disponible sur <https://papyrus.bib.umontreal.ca/xmlui/handle/1866/17222>, consulté le 3 novembre 2022.
- Bueno Alonso, Josefina, « Femme, identité, écriture dans les textes francophones du Maghreb » in *Thélème. Revista Complutense de Estudios Franceses*, vol. 19/ 2004, pp. 7-20, disponible sur <https://revistas.ucm.es/index.php/THEL/article/view/THEL0404110007A/33311>, consulté le 2 juillet 2023.
- Casiraghi, Charlotte, *Literary Rendezvous at Rue Cambon Invite Leïla Slimani*, publié le 1er décembre 2021, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=rK0ViRgD-ac>
- Clarinval, Olivier, *Temple of the unfamiliar: childhood memories in Nina Bouraoui, Ying Chen, and Giséle Pineau*, dissertation, Université d' Oregon, 2007, disponible sur https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/6208/Oliver_Clarinval.pdf;sequence=1, consulté le 5 septembre 2021.

Daniela Pîrlog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- Dallet, J.- M., *Dictionnaire kabyle- français*, Paris, Éditions Selif, p. 441, disponible sur <https://archive.org/details/DictionnaireKabyleFrancaisDALLET/page/n479/mode/2up?view=theater>, consulté le 1er août 2023.
- Dehane, Kamel (1992), « *Femmes d'Alger* », disponible sur <https://la-plume-francophone.com/2015/02/07/documents-sonores-et-videos-sur-assia-djebar/>, consulté le 25 septembre 2019.
- Zouari, Fawzia, *Dès qu'une femme écrit, il y a une sorte de révolution*, disponible sur <https://information.tv5monde.com/terriennes/voix-dorleans-des-quune-femme-ecrit-il-y-une-forme-de-revolte-fawzia-zouari-34309>, consulté le 4 juillet 2023.
- Dhuffar K., Manpreet et Griffiths D., Mark, *Barriers to female sex addiction treatment in the UK*, 2016, disponible sur <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5370362/>, consulté le 5 mars 2020.
- Dictionnaire Larousse, disponible sur https://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Mouhyi_al-d%C3%AEn_Abou_Mohammad_ibn_Ab%C3%AE_Salih_Jengi_Dost_puis_Abd_al-Qadir_al-Jilani/179297, consulté le 31 août 2019
- Dictionnaire Larousse, disponible sur https://www.larousse.fr/encyclopedie/personnage/Mouhyi_al-d%C3%AEn_Abou_Mohammad_ibn_Ab%C3%AE_Salih_Jengi_Dost_puis_Abd_al-Qadir_al-Jilani/179297, consulté le 31 août 2019.
- Dorais, Louis- Jacques, « La construction de l'identité » in Denise Deshaies et Diane Vincent (s.l.d.), *Discours et constructions identitaires*, Laval, Éd. Les Presses de l'université Laval, 2004, pp. 1-11, disponible sur <https://www.erudit.org/en/books/culture-francaise->

Daniela Pîrlog (Chipirliu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

damerique/discours-constructions-identitaires/000660co.pdf, consulté le 30 septembre 2019.

- Drouin- Hans, Anne-Marie, « Identité » in *Le Télémaque*, n° 29, 2006/1, pp. 17- 26, disponible sur <https://www.cairn.info/revue-le-telemaque-2006-1-page-17.htm&wt.src=pdf>, consulté le 30 juin 2023.
- Durante, Daniel Castillo, « Les enjeux de l'altérité et la littérature » in Françoise Tétu de Labsade (s.l.d.), *Littérature et dialogue interculturel*, Laval, Éd. Les Presses de l'Université Laval, 1997, pp. 3-17, disponible sur <https://www.erudit.org/fr/livres/culture-francaise-damerique/litterature-dialogue-interculturel/000516co.pdf>, consulté le 30 septembre 2019.
- Entretien avec Fawzia Zouari et Abdellah Taïa, disponible sur <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/la-salle-des-machines/entretien-avec-fawzia-zouari-et-abdellah-taia-3235369>, consulté le 10 juillet 2023.
- Fawzia Zouari, « Il y a deux siècles, deux traditions en moi. », disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=-ci7QiFIJZk>, consulté le 10 juillet 2023.
- Fawzia Zouari, « L'émancipation des jeunes filles en Tunisie », disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=Oc16geCHcyY>, consulté le 23 juillet 2023.
- Fawzia Zouari, « Nous voulons interroger la francophonie, aller au-delà du discours, souvent masculin, dont elle reste imprégnée », disponible sur <https://www.50-50magazine.fr/2023/03/29/fawzia-zouari-nous-voulons-interroger-la-francophonie-aller-au-dela-du-discours-souvent-masculin-dont-elle-reste-impregnee/>, consulté le 7 juillet 2023.
- Fawzia Zouari, invitée par Leïla Slimani dans « Nos langues françaises » aux Éditions du patrimoine, disponible sur

https://www.youtube.com/watch?v=-5BOf_vlaSA, consulté le 5 juillet 2023.

- Fernandes, Martine, « Confessions d'une enfant du siècle : Nina Bouraoui ou la 'bâtarde' dans 'Garçon manqué' et 'La Vie heureuse' » in *L'Esprit créateur*, vol. 45, n° 1/ 2005, pp. 67-78, disponible sur <https://www.jstor.org/stable/26288959?seq=11>, consulté le 30 mai 2023.
- Gafaïti, Hafid, « L'écriture d'Assia Djebar : de l'Expatriation à la Transnation », in Calargé, Carla et Vialet, Michèle (s.l.d.), *Assia Djebar : écrivaine entre deux rives*, Cincinnati Romance Review, vol. 31, 2011, disponible sur http://www.cromrev.com/volumes/vol31/CRR31_Complete_Issue.pdf, consulté le 23 août 2020.
- Gardette, Hervé, *Le voile est-il un frein à l'émancipation des femmes ?*, entretien avec Fawzia Zouari et Hanane Karimi, publié le 9 octobre 2015, disponible sur <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/du-grain-a-moudre/le-voile-est-il-un-frein-a-l-emption-des-femmes-2045037>, consulté le 9 juillet 2023.
- Ghițescu, Serenela, « Imitatio mortis - un exercice de style dans *Poing mort* de Nina Bouraoui » in *Journal of Romanian Literary Studies*, vol. 4/ 2014, Tg. Mureș, pp. 581-585, disponible sur https://www.academia.edu/31864851/Imitatio_mortis_un_exercice_de_style_dans_Poing_mort_de_Nina_Bouraoui, consulté le 4 janvier 2023.
- Horvath, Christina, « Entre dualité et multiplicité : le tiers espace dans *Garçon manqué* de Nina Bouraoui » in *Migration des identités et des textes entre l'Algérie et la France, dans les littératures des deux rives*, sous la direction de Charles Bonn, Paris, Éditions L'Harmattan, 2003, pp. 193-203, disponible sur

<https://www.limag.com/Textes/ColLyon2003/Tome1Mars2004.pdf>,
consulté le 2 octobre 2022.

- Houdebine-Gravaud, Anne-Marie, « Des femmes dans la langue et les discours », in *Cahier des Annales de Normandie*, n° 26/1995, pp. 385-398, disponible sur https://www.persee.fr/doc/annor_0570-1600_1995_hos_26_1_2284, consulté le 15 janvier 2022.
- <https://www.parlement-ecrivaines-francophones.org/>, consulté le 23 juillet 2023.
- <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/affaire-a-suivre/a-orleans-le-parlement-des-ecrivaines-francophones-4216781>, consulté le 1er juillet 2023.
- <https://www.youtube.com/watch?v=X7CKD48Ortc>, consulté le 9 juillet 2023.
- Jung, Carl Gustav, *Le soi et l'inconscient*, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=Mnhnmwulr2Y>, consulté le 11 avril 2020.
- Jung, Carl Gustav, *Four Archetypes*, London, Taylor & Francis e-Library, 2004, disponible sur <https://www.universofilosofico.org/wp-content/uploads/2018/02/Four-archetypes-carl-gustav-jung.pdf>, consulté le 15 mai 2020.
- K. Görts Öberg, J. Hallberg, V. Kaldo, C. Dhejne, S. Arver., *Hypersexual Disorder According to the Hypersexual Disorder Screening Inventory in Help-Seeking Swedish Men and Women With Self-Identified Hypersexual Behavior*, 2017, disponible sur <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2050116117300685?via%3Dihub>, consulté le 5 mars 2020.

Daniela Pîrlog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- Kamissoko, Fasséry, Slimani, Leïla, « 'L'écriture est plutôt démoniaque », in *Hans & Sándor- parlons littératures, Paroles d'auteurs*, publié le 14 octobre 2022, disponible sur <https://www.hansetsandor.fr/2022/10/leila-slimani-lecriture-est- plutot-demoniaque/>, consulté le 9 juillet 2023.
- Karima Yahia, Ouahmed, « L'écriture de Nina Bouraoui entre lien et créa(c)tion au féminin » in *Expressions*, n° 1/ juin 2015, pp. 35-42, disponible sur <https://fac.umc.edu.dz/fll/images/expressions/Ouahmed-Karima-Yahia.pdf>, consulté le 10 juin 2023.
- Kasaab, Samia, *La langue française comme espace d'émancipation : Azza FILALI, Fawzia ZOUARI, Emna BELHAJ YAHIA*, publié le 12 octobre 2021, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=Y14HSeQtUU>, consulté le 8 juillet 2023.
- Kinberg, Olof, « L'étude psychiatrique des situations pré criminelles », in Heuyer, Georges et Pinatel, Jean (s.l.d.), *L'examen médico-psychologique et social des délinquants*, Paris, Unesco, 1952, disponible sur <https://archive.org/details/lexamenmdicopsyc00inte/mode/2up>, consulté le 30 mai 2019.
- Krivian, Astrid, « Nina Bouraoui : 'Écrire, c'est résister' » in *Afrique magazine*, publié en avril 2019, disponible sur <https://afriquemagazine.com/nina-bouraoui-ecrire-c-est-resister>, consulté le 10 juin 2023.
- La Rédaction, « Leïla Slimani au 'Monde' : 'Je n'aurais pas pu écrire ce que j'ai écrit si mon père avait été vivant' », in *Tel quel*, publié le 25 mars 2018, disponible sur https://telquel.ma/2018/03/25/leila-slimani-au-monde-naurais-pas-pu-ecrire-ce-jai-ecrit-mon-pere-avait-ete-vivant_1585559, consulté le 1er juillet 2023.

Daniela Pîrlog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- *La Zerda ou les chants de l'oubli*-film d'Assia Djebar, <https://wexarts.org/film-video/zerda-or-songs-forgetting>, consulté le 2 juillet 2023.
- Laghouati, Sofiane, « Les je(ux) de partitions d'Assia Djebar : un Quatuor algérien pour corps féminins » in *Tangence*, n° 103, 2013, disponible sur <https://www.erudit.org/fr/revues/tce/2013-n103-tce01398/1024970ar.pdf>, consulté le 2 août 2019.
- *Le Coran*, disponible sur https://www.coran-francais.com/coran-francais-sourate-6-0.html?id_verset=842, consulté le 15 avril 2019.
- *Le Coran*, disponible sur <https://www.coran-francais.com/coran-francais-sourate-24-0.html>, consulté le 24/09/2019.
- *Le Dictionnaire Larousse*, disponible sur <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/identit%c3%a9/41420?q=identit%c3%a9#41315>, consulté le 24/09/2019.
- Leïla Slimani, *Quand le métissage devient douloureux*, publié le 10 février 2022, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=ljUH0SxlwDE>, consulté le 9 juillet 2023.
- Luica, Larissa, Necula, Simona, « Raconter le corps féminin à la lumière de la " révolution de la dignité" » in *Études Francophones* Vol. 30 Printemps 2019 « Déclin, deuil et nostalgie », University of Louisiana at Lafayette, disponible sur <https://languages.louisiana.edu/sites/languages/files/Vol.%2030%20Luica%20et%20Necula%2014.pdf>, consulté le 10 juillet 2023.
- Maingueneau, Dominique, « Linguistique, littérature, discours littéraire » in *Le français aujourd'hui*, n° 175, 2011/4, pp. 75-82, disponible sur <https://www.cairn.info/revue-le-francais-aujourd-hui-2011-4-page-75.htm&wt.src=pdf>, consulté le 15 février 2023.

Daniela Pîrlog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- Mansueto, Claudia, « L'expérience transfrontalière de Nina Bouraoui et Malika Mokeddem : à la recherche d'une départenance géographique, sexuelle et stylistique », in *L'illisible, Trans-revue de littérature générale et comparée*, n° 21/ 2017, Paris, Université Sorbonne Nouvelle- Paris 3, disponible sur <https://journals.openedition.org/trans/1432#quotation>, consulté le 30 août 2020.
- Mansueto, Claudia, « La problématique de l'exil dans la littérature maghrébine féminine : "Garçon manqué" de Nina Bouraoui, "Ce pays dont je meurs", de Fawzia Zouari et "Zeïda de nulle part" de Leïla Houari », in Mielusel, Ramona et Munyankesha, Pascal (s.l.d.), *La problématique micro-identitaire dans les écritures et expressions francophones*, Western University London, Ontario, 2013, disponible sur https://www.uwo.ca/french/grelcef/2013-4/cgrelcef_04_text04_mansueto.pdf consulté le 9 juillet 2023.
- Melvin Seeman, « On The Meaning of Alienation" in *American Sociological Review*, vol. 24, n° 6/ 1959, pp. 783-791, disponible sur <https://www.jstor.org/stable/3033217f-9d7a-3ad7-a879-a9c129e9e928?seq=2>, consulté le 15 octobre 2019.
- Merjanska, Irène Ivantcheva, « Entre l'Algérie et la France : Saisies des seuils culturel et racial dans "L'Amour, la fantasia" et "Vaste est le prison" », in Carla Calargé et Michèle Vialet (s.l.d.), *Cincinnati Romance Review, Assia Djébar : écrivaine entre deux rives*, éditeurs, vol. 31/2011, Éd. Université de Cincinnati, pp. 57-74, disponible sur https://www.academia.edu/33886290/Assia_Djébar_Une_ecrivaine_entre_deux_rives, consulté le 30 mars 2019.
- Mortimer, Mildred, « Assia Djébar's Algerian Quartet: A Study in Fragmented Autobiography, Research in African Literatures »,

Daniela Pîrlog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

in *Autobiography and African Literature*, publié par Indiana University Press, vol. 28, no. 2/1997, pp. 102-117, disponible sur https://www.jstor.org/stable/3820446?read-now=1#page_scan_tab_contents, consulté le 19 mars 2020.

- Mortimer, Mildred, « Entretien avec Assia Djebar, écrivain algérien », in *Research in African Literatures*, vol. 19, n° 2/ 1988, p. 203. disponible sur *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/3819447>, consulté le 20 juin 2023.
- *Otages* de Nina Bouraoui - mise en scène par Richard Brunel, <https://www.theatre-contemporain.net/spectacles/Otages>, consulté le 7 juillet 2023.
- Rencontre avec Fawzia Zouari pour le Parlement des écrivaines francophones à Orléans, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=1vLahNsO7jw>, consulté le 10 juillet 2023.
- Rousseau, Nathan, *Charles Horton Cooley : Concept of the Looking Glass Self*, disponible sur <http://www.csun.edu/~hbsoc126/soc1/Charles%20Horton%20Cooley.pdf>, consulté le 11 avril 2020.
- Sadki, Florida, *Assia Djebar, au cœur des mots*, entrevue, 1990, disponible sur https://www.youtube.com/watch?v=zlsyp1VwpMw&list=PLvTiNmp_nuXq8dnG-HrZ5MyUyYOzsOjIo&index=5&t=0s, consulté le 15 avril 2019.
- Terashima, Miyuki, *Le discours de l' 'intime' dans les Rougon-Macquart. Étude d'une trilogie romanesque : "La Joie de vivre, L'œuvre et Le Docteur Pascal"*, thèse de doctorat, Paris III, Littératures, Université de la Sorbonne nouvelle, 2011, disponible sur <https://theses.hal.science/tel-01067923/>, consulté le 13 août 2019.

Daniela Pîrllog (Chipirlîu)
Căutări identitare ale vocilor feminine în Magrebul contemporan

- Vassallo, Helen, « Wounded Storyteller : Illness as Life Narrative in Nina Bouraoui's *Garçon manqué* », in *Forum for Modern Language Studies*, vol. 43, Londres, Oxford University Press, 2007, disponible sur <https://ore.exeter.ac.uk/repository/bitstream/handle/10036/39915/Bouraoui%20-%20wounded%20storyteller%20-%20FMLS.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, consulté le 14 mai 2020.
- Vialet, Michèle, Calagré, Carla, 2011 : « D'une rive à l'autre ou la liberté d'écrire : Assia Djebar », in *Cincinnati Romance Review*, n° 31, pp.1–8, disponible sur https://scholar.uc.edu/concern/file_sets/m301258c?locale=en, consulté le 4 juillet 2023.
- Wa Kabwe-Segatti, Désiré, « L'exil dans les littératures africaines postcoloniales » in *Exils*, Perpignan, Presses Universitaires de Perpignan, 2010, disponible sur <https://books.openedition.org/pupvd/3058>, consulté le 16 septembre 2020.
- Wagner, Marc-Christoph, *Writer Leïla Slimani: 'I decided to write for revenge. Against the injustice'*, entretien, avril 2022, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=5xW-4hKs9c4>, consulté le 2 juillet 2023.
- Weibel, Nina, « Islamité, égalité et complémentarité : vers une nouvelle approche de l'identité féminine », in *Archives de sciences sociales des religions*, n° 95/1996, disponible sur le site <https://doi.org/10.3406/assr.1996.1040>, consulté le 25 septembre 2019.
- Zouari, Fawzia, *Notre mère ne nous embrassait pas, la bouche était impudique*, disponible sur <https://www.youtube.com/watch?v=CW1Xq1zDELU>, consulté le 9 juillet 2023.